

Łukasz Kodłubański

Kasacja w sprawach karnych wnoszona przez Prokuratora Generalnego

Charakterystyka prawna i analiza empiryczna

**Kasacja w sprawach karnych
wnoszona przez
Prokuratora Generalnego**

Łukasz Kodłubański

Kasacja w sprawach karnych wnoszona przez Prokuratora Generalnego

Charakterystyka prawna i analiza empiryczna

Recenzent

adw. dr hab. Michał Balcerzak, prof. UMK

Redakcja, skład i łamanie

Violet Design/ Wioletta Kowalska

Projekt okładki i stron tytułowych

Filip Sendal

Publikacja sfinansowana ze środków Prorektora ds. Badań Naukowych
Uniwersytetu Gdańskiego w ramach Programu publikacyjnego UG
oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-357-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206

e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl

wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 14 49

Mojej Rodzinie

Spis treści

Wykaz skrótów	11	
Wstęp	13	
Rozdział I		
Rys historyczny prokuratury i urzędu Prokuratora Generalnego oraz instytucji kasacji w polskim systemie prawnym		19
1. Zarys rozwoju prokuratury i urzędu Prokuratora Generalnego	19	
2. Zarys rozwoju instytucji kasacji na ziemiach polskich	43	
Rozdział II		
Kasacja nadzwyczajna w świetle ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego		49
1. Powrót kasacji do systemu instytucji procesu karnego. Kasacja epizodyczna Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego	51	
2. Instytucja kasacji karnej nadzwyczajnej w świetle Kodeksu postępowania karnego z 1997 r.	55	
3. Delegacja rozpoznania kasacji do sądów apelacyjnych	63	
Rozdział III		
Instytucja tzw. kasacji nadzwyczajnej w świetle aktualnego stanu prawnego		65
1. Pozycja PG w świetle ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze	65	
2. Idea kasacji podmiotów szczególnych przez pryzmat kompetencji PG do wniesienia tego środka	70	
3. Podmioty szczególne uprawnione do wniesienia kasacji w sprawach karnych	71	
4. Przedmiot kasacji Prokuratora Generalnego	79	
5. Ustawowe ograniczenia prawa do wnoszenia kasacji	88	
6. Podstawy kasacji – uwagi ogólne	98	
6.1. Podstawy kasacji z art. 523 § 1 w zw. z art. 439 k.p.k.	101	
6.2. Inne rażące naruszenie prawa mające wpływ na treść orzeczenia	105	
6.2.1. Rażące naruszenie prawa materialnego	108	
6.2.2. Rażące naruszenie prawa procesowego	110	

Rozdział IV

Inne przypadki realizacji przez podmioty nadzwyczajne

uprawnienia do wniesienia kasacji	113
1. Kasacja karna nadzwyczajna w zakresie wykroczeń	113
2. Kasacja nadzwyczajna w zakresie orzeczeń dotyczących postępowania przygotowawczego	122
3. Kasacja nadzwyczajna dotycząca postępowania wykonawczego	127
4. Kasacja w sprawach skarbowych	129
5. Kasacja w zakresie spraw dyscyplinarnych	131

Rozdział V

Szczególne rozwiązania procesowe dotyczące tzw. kasacji nadzwyczajnej

1. Termin wniesienia kasacji tzw. szczególnej	137
2. Inne warunki formalne dopuszczalności kasacji nadzwyczajnej	141
3. Kontrola formalna kasacji wnoszonych przez Prokuratora Generalnego	143
4. Tryb rozpoznania kasacji Prokuratora Generalnego	145
5. Orzeczenia incydentalne w toku rozpoznania kasacji	151
6. Zagadnienie granic kontroli kasacyjnej	156
7. Problematyka funkcjonowania zakazu <i>reformationis in peius</i> w rozpoznaniu kasacji	159

Rozdział VI

Instytucja kasacji w ujęciu empirycznym.

Omówienie wybranych postępowań kasacyjnych zainicjowanych

przez Prokuratora Generalnego	161
1. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2003 r.	162
2. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2004 r.	173
3. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2005 r.	188
4. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2006 r.	197
5. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2007 r.	208
6. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2008 r.	227
7. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2009 r.	237
8. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2010 r.	247
9. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2011 r.	258
10. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2012 r.	281
11. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2013 r.	299
12. Kasacje Prokuratora Generalnego wniesione w 2014 r.	307

Rozdział VII

Kasacja w sprawach karnych w ujęciu statystycznym

1. Kasacja karna Prokuratora Generalnego na podstawie danych III Wydziału Izby Karnej Sądu Najwyższego	326
---	-----

---

2. Podmioty wnoszące kasacje do Sądu Najwyższego w ujęciu statystycznym	332
3. Ruch spraw	341
Zakończenie	345
1. Wnioski	345
2. Wnioski <i>de lege ferenda</i>	348
Bibliografia	349
Wybrane akty prawne	357
Wybrane orzeczenia	361
Spis tabel i wykresów	365

Wykaz skrótów

Akty prawne

- d.k.k.** ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
- d.k.p.k.** ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96 ze zm.)
- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
- k.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)
- k.k.w.p.** dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 września 1944 r. – Kodeks Karny Wojska Polskiego (Dz. U. Nr 6, poz. 27 ze zm.)
- k.k.s.** ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 408 ze zm.)
- k.k.w.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 53 ze zm.)
- Konstytucja RP** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.c.** ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.)
- k.p.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.)
- k.p.w.** ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 457 ze zm.)
- k.w.** ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 2008)
- pr. prok.** ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 66 zm.)
- u.k.s.** ustawa karna skarbową z dnia 26 października 1971 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 1984 r. Nr 22, poz. 103 ze zm.) – uchylona
- u.p.n.** ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 969)

ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr 89, poz. 443 ze zm.)

Inne

ENA	europejski nakaz aresztowania
MS	Minister Sprawiedliwości
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Karnej i Wojskowej
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
PG	Prokurator Generalny
RPD	Rzecznik Praw Dziecka
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS	Trybunał Sprawiedliwości
WPP	Wojskowy Przegląd Prawniczy

Wstęp

W polskim prawodawstwie historia kasacji sięga czasów cesarza Napoleona I. Po raz pierwszy instytucja ta pojawiła się w wyniku recepcji prawa francuskiego – Kodeksu Napoleona – na początku XIX w. Kasacja wprowadzona została na mocy Konstytucji Księstwa Warszawskiego z dnia 22 lipca 1807 r.¹ Pierwszym organem powołanym do sprawowania funkcji organu kasacyjnego była Rada Stanu Księstwa Warszawskiego, działająca jako Sąd Kasacyjny od 1810 r.²

Przedmiotowa instytucja w dynamicznej historii naszego państwa w XX i XXI w. wielokrotnie zmieniała swój kształt normatywny. Była ona stosunkowo najbardziej stabilnym elementem systemu prawnego w okresie XX-lecia międzywojennego. Wraz z początkiem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej została usunięta z postępowania karnego, podobnie jak z całego systemu postępowania sądowego. Na mocy ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego³ zastąpiono ją rewizją nadzwyczajną⁴.

Kolejną ważną cezurą dla funkcjonowania tej instytucji było uchwalenie ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich⁵. Powyższym aktem prawnym po ponad 40 latach przywrócono ten środek w procedurze karnej. Równolegle uczyniono to w postępowaniu cywilnym⁶.

---

¹ Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego, t. 1, ks. II–XLVII.

² W zakresie samej instytucji kasacji zob. więcej: W. Sobociński, *Rada Stanu Księstwa Warszawskiego jako Sąd Kasacyjny (zarys ustrojowy)*, „Archeion” 1984, nr 77 oraz A. Korobowicz, *Rys dziejów kasacji w polskim systemie sądownowoławczym* [w:] *Polska lat dziewięćdziesiątych. Przemiany państwa i prawa. Materiały z Konferencji, Lublin–Kazimierz, 27–29 kwietnia 1998 r.*, red. L. Antonowicz, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1998.

³ Dz. U. Nr 38, poz. 348.

⁴ Zob. więcej M. Rogacka-Rzewnicka, *Kasacja w polskim procesie karnym*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2001, s. 48–61.

⁵ Dz. U. Nr 89, poz. 443 ze zm.

⁶ Zob. więcej M. Rogacka-Rzewnicka, *Kasacja...*, s. 61–78; skarga kasacyjna w postępowaniu cywilnym uregulowana jest w przepisach art. 398¹–398²¹ k.p.c.

W najbardziej fundamentalnych definicjach kasację określa się mianem nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Reguluje ją treść działu XI k.p.k., zatytułowanego „Nadzwyczajne środki zaskarżenia”, w rozdziale 55, w art. 518–539. Kasacja jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia ze względu na swój specyficzny charakter. Opiera się na szeregu cech wyróżniających ją spośród innych środków zaskarżenia, takich jak: specyficzny przedmiot zaskarżenia, szczególne warunki dopuszczalności czy też podstawy wniesienia. Powyższe właściwości były wielokrotnie przedmiotem zarówno opracowań monograficznych, jak i drobniejszych form publikacyjnych. Jakkolwiek przepisy dotyczące kasacji podlegały wielu modyfikacjom, należy wskazać, że istniejący dorobek publikacyjny w dużym stopniu zachowuje aktualność.

W charakterystyce kasacji wyodrębnia się dwa rodzaje tego środka: kasację zwaną zwyczajną, bądź po prostu kasacją, oraz tzw. kasację nadzwyczajną, określaną jako szczególną lub niekiedy nieprecyzyjnie kasacją w obronie ustawy⁷. Podział ten ma dla omawianego nadzwyczajnego środka zaskarżenia systematyzujące znaczenie. W celu dokonania najprostszego rozróżnienia kasacją „zwyczajną” można nazwać kasację wnoszoną przez strony postępowania. Kasacją „nadzwyczajną” nazywa się zaś środek wnoszony przez podmioty uprzywilejowane, posiadające szczególne uprawnienie do korzystania z tej instytucji. Organami, które taką kompetencję posiadają, zgodnie z treścią art. 521 k.p.k., są: Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Rzecznik Praw Dziecka. W zakresie realizacji prawa do wniesienia kasacji nadzwyczajnej prym wiodą PG oraz RPO. Należy zaznaczyć, że pierwszy z wymienionych podmiotów zdecydowanie góruje nad drugim, zarówno w zakresie liczby wniesionych kasacji, jak i ich skuteczności.

Niniejsza praca poświęcona jest kasacji wnoszonej przez Prokuratora Generalnego w ujęciu teoretycznym oraz empirycznym. Perspektywa ta wymaga uwzględnienia szerokiego otoczenia normatywnego. Oprócz dogmatycznej analizy kasacji z perspektywy regulacji prawnej tej instytucji treścią badań zostały objęte także aspekty ustrojowe i status PG.

Publikacja ma na celu przedstawienie funkcjonowania urzędu Prokuratora Generalnego w kontekście korzystania z tej szczególnej skargi, inicjującej kontrolę formalnoprawną prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych. Chciałbym także przybliżyć wybrane, najbardziej reprezentatywne dla tematu pracy przykłady

---

⁷ *Ibidem*, s. 334.

postępowań zainicjowanych kasacją tego podmiotu. Badania empiryczne uzupełnia analiza statystyczna w zakresie kasacji karnej PG.

Wstępna teza rozprawy zakłada, że Prokurator Generalny, wykorzystując instrument prawny w postaci kasacji, realnie i istotnie przyczynia się do realizacji celów, którym służy ten nadzwyczajny środek zaskarżenia. Tym samym spełnia zadania składające się na funkcję organu.

Należy zaznaczyć, że kasacja, oprócz funkcji środka procesowego, pełni także ważną rolę ustrojową. Jest środkiem kontroli prawidłowości stosowania prawa przez sądy powszechne, tj. prawidłowości wydawanych przez nie orzeczeń, rozumianej jako zgodność orzeczenia z obowiązującymi przepisami prawa. Jest także środkiem wpływającym na jednolitość orzecznictwa sądów polskich.

Teoretyczna część pracy dotycząca instytucji kasacji nadzwyczajnej stanowi konieczne wprowadzenie do równoważnej części empirycznej. Ta ostatnia obejmuje badania aktowe ponad 780 postępowań zainicjowanych przez Prokuratora Generalnego z zakresu właściwości Wydziału III Izby Karnej Sądu Najwyższego w latach 2003–2014. Liczba ta stanowi 100% wszystkich kasacji wniesionych przez omawiany organ do wskazanego wydziału i rozpoznanych od 2003 r. do listopada 2015 r. Na potrzeby prowadzonych badań wykonano ponad 14 740 fotokopii kart z akt postępowań SN. Spośród powyższych wybrano i szczegółowo opisano w treści pracy najbardziej reprezentatywne dla przedstawionego tematu i najciekawsze pod względem prawnym skargi kasacyjne wniesione przez PG. Wskazano ponadto sposób ich rozpoznania oraz skutek w postaci wydania konkretnego orzeczenia przez SN, z położeniem nacisku na istotne tezy uzasadnienia.

Do kwestii przedstawionych w części empirycznej rozprawy należą m.in.: funkcjonowanie zakazu *reformationis in peius*, rozpatrywanie przez sądy wniosków z art. 335 k.p.k. czy też dopuszczalności złożenia subsydiarnego aktu oskarżenia.

Poza analizą merytoryczną konkretnych spraw zainicjowanych wniesioną przez PG kasacją zamieszczono również informacje statystyczne. Statystykę uzyskano zarówno z własnych analiz, jak i z systemów informatycznych wydziałów Izby Karnej SN. Dane uzyskane z analizy akt oraz z systemów informatycznych SN opracowano w formie ponad 100 tabel. Wykorzystując odpowiednie formuły obliczeniowe, sporządzono tabele kumulatywne oraz wykresy graficzne ilustrujące poszczególne z analizowanych zagadnień. Zgromadzony materiał posłużył do sformułowania tez rozprawy oraz wniosków *de lege ferenda*. Na tej podstawie można stwierdzić, że analiza dokonana w rozdziałach szóstym i siódmym stanowi

swoiste kompendium danych dotyczących kasacji karnych z przebadanego okresu, ze szczególnym uwzględnieniem kasacji PG⁸.

Opracowane w rozprawie postępowania stanowią ok. 25% wszystkich spraw kasacyjnych w okresie 2003–2014 r., przy czym – jak wskazano w rozdziale szóstym – wybrany do badań Wydział III Izby Karnej SN wykazuje największe, specyficzne wahania w kwestii kasacji karnych wnoszonych przez PG. Wynikają one ze wzmożonego wpływu kasacji karnych, powstałych z multiplikowania tych samych błędów przez konkretne sądy z obszaru właściwości wybranego wydziału.

Niniejsza praca obejmuje analizę praktyczną spraw z datą wpływu do SN na koniec grudnia 2014 r. Wybór ten ma uzasadnienie zarówno merytoryczne, jak i praktyczne. Data zamykająca badania aktowe cechuje się jeszcze względną stabilnością regulacyjną. Przełomowe i głębokie zmiany prawa karnego, które nastąpiły w 2015 i 2016 r., tworzą nowy cenzus funkcjonowania instytucji kasacji. Argument ten przesądził o wyznaczeniu takiego właśnie przedziału czasowego badań aktowych. Biorąc bowiem pod uwagę typ i charakter wprowadzonych zmian, w bezpośrednim okresie po zmianie przepisów spodziewać się można najpierw zmniejszenia liczby kasacji, a następnie ich znaczącego przyrostu, już po ustabilizowaniu się rzeczywistości obowiązywania nowych rozwiązań prawnych. Dotychczas zaobserwowano wzrost liczby kasacji nawet przy – zdawałoby się – nieznacznych zmianach kodeksowych. Okres po dniu 1 lipca 2015 r. może ukazać nowe aspekty instytucji kasacji, lecz stwierdzenie tego będzie wymagać odpowiednio dłuższego czasu obserwacji i badań.

Analiza ustrojowa organu, jakim jest PG, uwzględnia zmiany wprowadzone ustawą z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze⁹.

Skargi kasacyjne w sprawach karnych wnoszone przez PG nie były dotychczas przedmiotem samoistnej analizy. W przeprowadzonych badaniach dominowała perspektywa finalna procesu rozpoznawania spraw kasacyjnych. Przyjęty przeze mnie mniej konwencjonalny punkt odniesienia jest tak samo interesujący i warty przeanalizowania. Zadanie to uzasadnia nie tylko fakt, że PG statystycznie wnosi

---

⁸ Warto nadmienić, że Wydziały II, III, IV i V Izby Karnej SN podzielone są, z uwagi na właściwość do rozpoznania m.in. kasacji, pod względem terytorialnym. Każdy wydział rozpoznaje sprawy z obszaru konkretnych sądów apelacyjnych. Kasacja rozpoznawana jest więc przez ten wydział, w którego apelacji znajduje się sąd, którego orzeczenie stało się przedmiotem kasacji. Podziału na apelacje dokonano w sposób, który w praktyce względnie wyrównuje ilościowy wpływ kasacji do każdego z ww. wydziałów Izby Karnej SN.

⁹ Tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 66 ze zm.

najwięcej tzw. kasacji nadzwyczajnych, lecz także to, iż podmiot ten zajmuje istotne miejsce wśród organów ochrony prawnej. Okoliczności te w równym stopniu uzasadniają dokonanie analizy tytułowego zagadnienia rozprawy.

W rozdziale pierwszym przedstawiono rys historyczny instytucji prokuratury oraz instytucji procesowej kasacji w polskim systemie prawnym.

Rozdział drugi dotyczy kompetencji PG do wnoszenia kasacji karnej nadzwyczajnej w okresie od wejścia w życie ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. (ponownie wprowadzającej ten środek do naszego systemu prawa) do zmian w Kodeksie postępowania karnego, dokonanych ustawą z dnia 19 lipca 2019 r.¹⁰

Rozdział trzeci poświęcono instytucji kasacji składanej przez PG w aktualnym stanie prawnym, z zaznaczeniem jej odrębności od kasacji stron procesu.

W rozdziale czwartym przeanalizowano inne przypadki realizacji przez podmioty szczególnie uprawnienia do wnoszenia kasacji w zakresie wykroczeń oraz w sprawach dyscyplinarnych, dotyczących członków prawniczych samorządów zawodowych.

Rozdział piąty pracy zawiera opis szczególnych rozwiązań procesowych dotyczących tzw. kasacji nadzwyczajnej.

Rozdział szósty rozprawy ma charakter empiryczny. Obejmuje analizę skarg kasacyjnych PG wnoszonych w latach 2003–2014. Podano w nim przykłady najciekawszych pod względem prawnym postępowań toczących się przed Wydziałem III Izby Karnej SN, a zainicjowanych przez PG kasacją w sprawach karnych.

W rozdziale siódmym zaprezentowano wyniki badań statystycznych dotyczących kasacji wnoszonych w sprawach karnych przez PG w wyżej wskazanym okresie. Dane przedstawione są w formie wykresów oraz tabel, a także diagramów porównawczych wraz z odpowiednim opisem.

Pracę kończą wnioski oraz postulaty *de lege ferenda*.

---

¹⁰ Ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694).

Rys historyczny prokuratury i urzędu Prokuratora Generalnego oraz instytucji kasacji w polskim systemie prawnym

---

1. Zarys rozwoju prokuratury i urzędu Prokuratora Generalnego

Pierwotnie, w pierwszym okresie kształtowania się państwowości na ziemiach polskich, prawo do ścigania przestępstw i karania ich sprawców stanowiło uprawnienie władców, tj. księcia lub monarchy. Nie istniała osobna, wyspecjalizowana i zhierarchizowana struktura odpowiadająca za ściganie przestępstw. Brak jest w okresie początków państwowości polskiej organu, który można by wskazać jako protoplastę aktualnego Prokuratora Generalnego. Pod koniec średniowiecza na ziemiach polskich zaczęła kształtować się zasada legalizmu w postaci przymusu wszczęcia postępowania z mocy specjalnego mandatu monarchy¹¹. Doprowadziło to do konieczności powierzenia urzędnikom ziemskim ścigania niektórych kategorii przestępstw. Przez powyższe należy rozumieć delegowanie uprawnienia władcy do wykonywania przedmiotowych czynności na inne osoby. Od czasów Mieszka Starego (okres panowania: 1138–1177) powoływano specjalnych oskarżycieli publicznych, których obowiązkiem było ściganie groźnych przestępców¹². W literaturze wskazuje się, że w Królestwie Polskim monarcha delegował część kompetencji w zakresie ścigania przestępstw podległym mu urzędnikom. Należeli do nich odpowiednio: wojewodowie, kasztelanowie, starostowie i mincerze¹³.

Wojewodowie, kasztelanowie i starostowie należeli do tzw. urzędników ziemskich. Mincerze byli natomiast urzędnikami królewskimi zajmującymi się kontrolą nad monetą. Wojewodowie z urzędu ścigali zbrodnie zabójstwa. Kasztelanowie, reprezentujący urząd niższy od wojewody, ścigali również zbrodnie zabójstwa, ale także

---

¹¹ M. Mistygacz, *Ustrój prokuratury w Polsce. Tradycja i współczesność*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2013, s. 23.

¹² *Ibidem*, s. 24.

¹³ *Ibidem*.

kradzieże. M. Mistygacz wskazuje, że: „Uprawnienia kasztelanów w zakresie ścigania przestępstw zaczęły ulegać ograniczeniu od XVI wieku wraz z powstaniem urzędu starosty, który posiadał kompetencję w zakresie naruszenia stanu pokoju, głównie w zakresie ścigania rozbojów i kradzieży”¹⁴. Wspomniani wyżej urzędnicy królewscy, tj. zarządcy mennicy – mincerze, ścigali zaś przestępstwa przeciwko regale menniczemu i fałszowaniu monet. M. Mistygacz zaznaczył, że jakkolwiek mincerze prowadzili dochodzenia i sprawowali wymiar sprawiedliwości, to aby ścigać określone kategorie przestępców, musieli uprzednio uzyskać uprawnienie od monarchy do wszczęcia postępowania wstępnego, tzw. *scrutum*¹⁵. Z biegiem czasu mincerze utracili swoje uprawnienia policyjne oraz sądowe i pozostali wyłącznie przedsiębiorcami zajmującymi się wybijaniem monet¹⁶. W literaturze wskazuje się, że obok powyższych urzędów w średniowieczu wykształciły się również specjalne instytucje urzędników, które odgrywały rolę obecnych organów ścigania. Do organów takich M. Mistygacz zaliczył służebników – powołanych do śledzenia różnych przestępstw (w tym politycznych) i donoszenia o nich władcy¹⁷. Instytucja ta ustanowiona została przez Mieszka III Starego, lecz zaniknęła z końcem jego panowania. Następnie M. Mistygacz wskazywał na urząd prolokutorów, którzy w odróżnieniu od służebników mieli nie tylko uprawnienia policyjne, lecz także prawo sądenia i wymierzania kar¹⁸. Urząd ten powołany został przez Władysława Łokietka (okres panowania: 1306–1333). Należy uzupełnić, że prolokutorzy występowali jedynie w miastach. Kolejnym średniowiecznym urzędem posiadającym uprawnienia policyjne oraz sądowe był utworzony w XIV w. urząd tzw. oprawcy – justycjariusza. Funkcjonował on na terytorium całego Królestwa Polskiego. Osobę na urząd justycjariusza powoływał król i podlegała ona tylko jemu. Justycjariusze łączyli uprawnienia zarówno do ścigania, jak i wymierzania sprawiedliwości. Jako że ich działalność kolidowała z uprawnieniami starostów, w XV w. przekształceni zostali w urzędników starościńskich¹⁹.

Od połowy XV w. do trzeciego rozbioru Polski w 1795 r., a więc w okresie I Rzeczypospolitej, funkcjonowała instytucja tzw. instygatora królewskiego, o którym pierwsze wzmianki pojawiają się nawet w 1525 r.²⁰ Urząd ten można by porównać

---

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, *Historia ustroju i prawa polskiego*, LexisNexis, Warszawa 2003, s. 66.

¹⁷ M. Mistygacz, *Ustrój prokuratury...*, s. 24–25.

¹⁸ *Ibidem*, s. 25.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

Łukasz Remigiusz Kodłubański – dr nauk prawnych w zakresie prawa (UW), magister prawa (UW). Adiunkt w Katedrze Praw Człowieka i Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Gdańskiego. Adwokat, członek Komisji Edukacji Prawnej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej oraz przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Gdańsku. Członek Towarzystwa Miłośników Gdyni.

Monografia stanowi zarys historii kasacji sięgającej czasów napoleońskich oraz omawia jej znaczenie jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia pełniącego również ważną funkcję ustrojową. Publikacja jest poświęcona kasacji wnoszonej przez Prokuratora Generalnego w ujęciu teoretycznym oraz empirycznym. Zawiera, oprócz dogmatycznej analizy kasacji z perspektywy regulacji prawnej tej instytucji, także badania aspektów ustrojowych i statusu PG. Przedstawia również funkcjonowanie tego urzędu w kontekście korzystania z tej szczególnej skargi. Część empiryczna publikacji została oparta na badaniach aktowych ponad 780 postępowań, zainicjowanych przez PG z zakresu właściwości Wydziału III Izby Karnej Sądu Najwyższego z lat 2003–2014. Na potrzeby prowadzonych badań wykonano ponad 14 700 fotokopii kart z akt postępowań SN, z których wybrano i szczegółowo opisano najbardziej reprezentatywne oraz najciekawsze pod względem prawnym skargi kasacyjne. Publikacja zawiera również informacje statystyczne pochodzące zarówno z własnych analiz autora, jak i z systemów informatycznych wydziałów Izby Karnej Sądu Najwyższego, które opracowano w formie ponad stu tabel. Wykorzystując odpowiednie formuły obliczeniowe, sporządzono tabele kumulatywne oraz wykresy graficzne ilustrujące poszczególne z analizowanych zagadnień. W przeprowadzonych badaniach dominowała perspektywa finalna procesu rozpoznawania spraw kasacyjnych. Przyjęty mniej konwencjonalny punkt odniesienia jest interesujący i warty analizy.